

ӘОЖ 81:001.12/.18

Б.Ж. Исхан

Мемлекеттік тілді дамыту институты, Қазақстан, Алматы қ.

E-mail: baiel_i@mail.ru

Қазақ тілінің қазіргі уақыттағы қоғамдық-әлеуметтік салалардағы мемлекеттік тіл ретіндегі қызметі

Аңдатпа. Мақалада қазақ тілінің ұлттық құндылықтар жүйесіндегі орны, оның ұлт тарихымен тығыз байланыстылығы, қазіргі жай-күйі, мемлекеттік мәртебесі, егемен елдің мемлекеттік тілі ретінде дамуы, қоғамдық қатынастардағы қолданылымы, осы бағыттағы күрделі мәселелері сөз болған. Осы мәселелер таратылып айтыла келіп, мемлекеттік тілдің тәуелсіздігіміздің алғашқы жылдарынан бүгінге дейінгі сан салалы қоғамдық-әлеуметтік қарым-қатынас қызметін кеңейту бойынша атқарылған бірқатар жұмыстар көрсетілген. Алайда оның қордаланып қалған көптеген мәселесі мемлекеттік мүдделермен астаспай жатқаны, бұл болса, ұлт жанашырларының жанын ауыртар өзекті мәселеге айналғаны баяндалған.

Түйін сөздер: мемлекеттік тіл, қоғамдық қатынас, ұлт тарихы.

Тіліміз – сан ғасырлар бойы табиғи жолмен дамып өркендеген, тілдік құрылымы әбден жетілген, өзіндік әдеби нормасы мен функционалдық стильдері қалыптасқан, лексикалық қоры мен құрамы бай тіл. Оның тарихы ұлт тарихымен тығыз байланысты. Ол ХХ ғасырдың басына дейін өзінің табиғи бітім-болмысын онша өзгеріске ұшыратпай жетті. Кейін кеңестік идеологияның ықпалына ұшырап, лексикалық құрамы еш өзгеріссіз қабылданған бөгде тілдік сөздермен қойырпақталып қана қоймай, қолданылу аясы да біршама тарылып кетті. Өзінің төл табиғатына қайтадан бет бұрып, сан салалы қызметтік әлеуетін жұмсау кезеңі, негізінен, өткен ғасырдың соңғы онжылдығында басталған еді. Әсіресе, тәуелсіз Қазақстанның өмірге келуімен байланысты қайта түледі.

Мемлекеттік тіл кез келген мемлекеттің ұлттық құндылықтар жүйесінде дамуының негізгі өлшемі болып табылады. Ол Қазақстан Республикасының да әлемдік қауымдастықтағы өзіндік орнын анықтауда саяси-идеологиялық, қоғамдық-әлеуметтік маңызға ие болуға тиіс.

Тарихи шындықты мойындау керек, біздің ұлттық сана-сезіміміз Алаш арыстары репрессияға ұшырап, атылып кеткеннен кейін

тым төмендеп кетіп, еліміз тәуелсіздік алып, егемен мемлекет болған жылдардан бастап қайтадан жанданып, ерекше мән-мазмұнға, сыр-сипатқа ие бола бастады. Экономикалық жағынан ғана емес, рухани да тәуелсіз ел болуға ұмтылыс сол жылдардан бастап кең өріс тапқан еді. Себебі өткен ғасырдың сексенінші жылдарының аяғына қарай еліміздің еркіндігі мен елдігін, тәуелсіздігі мен бостандығын көкसेген, сол мақсат-мүдде жолында саналы ғұмырын тұтастай арнаған, тоталитарлық заманның саяси қуғын-сүргінін көріп, репрессияға ұшыраған Алаш арыстары ақталып, олардың ұлт мүддесі үшін еткен еңбектерімен қалың жұрты қайта қауышқан еді. Ал бұл болса, қазақ қоғамын кеңестік жүйе саясатының улы ұйқысынан оятып, отаншылдық сана-сезімдерінің оянуына айтарлықтай әсерін тигізген болатын. Сөйтіп, осы тұста ұлттық сана-сезім белсенді күйге келіп, «қазақ ұлты», «туған жер», «атамекен», «отан», «ұлттық тіл», «ұлттық діл», «ұлттық дін», «ұлттық құндылық», «ұлттық ой-сана», «ұлттық салт-дәстүр», «ұлттық әдет-ғұрып», «ұлттық мәдениет», «ұлттық әдебиет», «ұлттық өнер» сияқты, т.б. көптеген ұғымдар алдыңғы қатарға шықты.

Әрбір адамның белгілі бір ел-жұртқа, ұлтқа,

ұлысқа жататыны және соны терең сезінуі сол кезде ерекше сыр-сипат алған еді. Жоғары деңгейдегі осындай психологиялық көңіл-күй мен сана-сезім қазақ жастарын 1986 жылы кеңестік режимге қарсы көтеріліске де әкелді. Бұның да түп тамырында ұлтымыздың ежелден келе жатқан бостандыққа деген асқақ рухы, азаттықты көкसेген қайсар мінезі, отансүйгіштік, елжандылық сана-сезім жатқаны баршаға аян. Сол бостаншыл рух «ұлы орыстық» отаршыл саясатқа қарсы ұлт-азаттық көтеріліске бастап шықты. Алайда сол уақытта, яғни 1986 жылы кеңестік мемлекеттің құрамында болған және өзі де жүздеген ұлт өкілдерінен тұратын ҚазКСР қоғамының ой-санасы түрліше, қазіргімен салыстырғанда тіптен өзгеше болғаны жалпы жұртқа мәлім. Ал қазір еліміз тәуелсіздік алған кезеңдегі Қазақстанның түрлі ұлт өкілдерінен тұратын қоғамының басым көпшілігін жергілікті ұлт қазақтар құрай бастады.

Ұлтымыз тәуелсіздікке қол жеткізіп, өз алдына дербес ел болып, Қазақстан Республикасы құрылғаннан кейін, 1992 жылы еліміздің алғашқы Ата Заңы қабылданды. 1989 жылы иемденген мемлекеттік тіл мәртебесін (статусын) қайтадан алды. Тіліміздің мемлекеттік тіл мәртебесіне ие болуы қисынды және заңды шешім болатын. Соның нәтижесінде қазақ тілі егемен еліміздің мемлекеттік тілі ретінде дамудың жаңа жолына түсті. ҚР-ның «Тілдер туралы» Заңы және «Тілдерді қолдану мен дамыту туралы мемлекеттік бағдарлама» өмірге келді. Осы маңызды құжаттарға сәйкес ол еліміздің бүкіл аймағында, қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданыла бастады. Ол – еліміздің мемлекеттік басқару, заң шығару, сот ісін, ісқағаздарын жүргізу, білім беру, ғылымды игеру тіліне айналды.

Еліміз тәуелсіздік алған жылдардан бастап тіліміздің мәртебесін арттыру жолында көптеген келелі істер тындырылды. Қазақстанның 1997 жылы 11 шілдеде қабылданған «Тіл туралы» Заңының 23-бабында: «Тілдің дамуы мемлекеттік тілдің басымдылығын және ісқағаздарын жүргізуді қазақ тіліне кезең-кезеңмен көшіруді көздейтін Мемлекеттік бағдарламамен қамтамасыз етіледі» [1], – деп атап көрсетілді. Заңның осы талабын жүзеге асыру мақсатында 2000 жылы «Қазақстан Республикасы тілдерін дамыту бағдарламасы» қабылданып, осы бағдарламаға Елбасының

2006 жыл 30 мамырдағы №127 Жарлығымен толықтырулар енгізілді [2]. Содан бері осы Жарлыққа сәйкес жергілікті атқарушы және өкілетті органдарда ісжүргізуді мемлекеттік тілде жүзеге асыру талап етіліп келеді. Дегенмен еліміздің «Тіл туралы» Заңында айқын көрсетілген қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесі нақты өмірде ойдағыдай жүзеге аспай келе жатқаны жасырын емес. Сондықтан да қазіргі кезде еліміздің әлемдік бәсекеге қабілетті ел болып қалыптасып дамуымен тығыз байланысты қазақ қоғамын алаңдатып отырған маңызды мәселелердің бірі – мемлекеттік тілдің жай-күйі, болашағы болып отыр.

Қазақ тілі, қалай дегенмен ұлт руханиятының өзегі және ол – ұлт болмысының бір көрінісі. Оны егемен еліміздің барлық азаматы оқып-үйреніп, жетік меңгеріп, өз өмірінің өзегі ретінде пайдаланып, құрметтеуі тиіс. Кеңес үкіметінің бастапқы кезеңінде А. Байтұрсынұлы, Х. Досмұхамедұлы, Қ. Кемеңгерұлы, М. Дулатов, М. Жұмабаев, С. Қожанов, С. Сейфуллин, М. Әуезов секілді, т.б. ұлт зиялыларын алаңдатып, қатты толғандырған да тіл мәселесі еді. Кез келген халықтың ұлт ретінде жойылып кетуі тілдің жойылуымен тығыз байланысты. Ахмет Байтұрсынұлы сөзімен айтсақ, «Сөзі жоғалған жұрттың өзі де жоғалады» [3]. Мұны кезінде Алаш азаматтары жақсы түсініп, ұлттық тілдің қамын әріден ойлап, ерен еңбек еткен болатын.

Тіл мәселесіне қатысты өзінің өзек жарды ойын Ахмет Байтұрсынұлы былай білдірген еді: «Өзіміздің елімізді сақтау үшін бізге мәдениетке, оқуға ұмтылу керек. Өз алдына ел болуға, өзінің тілі, әдебиеті бар ел ғана жарай алатындығын біз ұмытпауға тиіспіз. Бұл мәселеде біздің халіміз онша емес. Осы күні орыс пен татар мектептерінде оқып шыққандар қазақ тілін елеусіз қылып, хат жазса, өзге тілде жазып, қазақ тілінен алыстап барады. Бұл, әрине, жаман әдет. Егер тілге осы көзбен қарасақ, табиғат заңына бағынбай, біздің ата-бабаларымыз мың жасамаса, ол уақытта тілмен де, сол тілге ие болған қазақ ұлтымен де мәңгі қоштасқанымыз деп білу керек» [3, 150-б.].

1924 жылы 12-18 маусым аралығында өткен білімпаздар съезі туралы Міржақып Дулатов: «Бұл – біздің қазақ-қырғыз жұртында болған жиылыстардың тұңғышы. Бұл жиылыстардың мәні де басқа. Мұнда қайткенде мәдениет майданында артта қалған қазақ-қырғыз жұртын

қатарға қосу, мәдениетін өркендету үшін төте жол, қолайлы құрал табу. Бұрынғы өктем өкімет біз секілді өгей жұрттардың тілін де жоғалтпақ болған, өнер-білімнен де «аман» алып қалу үшін бар күшін жұмсаған. Енді ондай озбырлықтан құтылып, білімпаздарымыз қазақ-қырғыз жұрты үшін жөн-жоба көрсетіп отыр. Біздің ендігі міндетіміз – солардың шығарған қаулыларын жүзеге асыру, пайдалану» [4;104], – деген еді.

Алаш ардақтыларының бірі – Халел Досмұхамедұлы өзінің «Қазақ-қырғыз тіліндегі сингармонизм заңы» деген қазақ тіл білімі және қазақ дүниетанымы үшін аса құнды еңбегінде: «Қазақ-қырғыз жұрты оянғаннан бері мәдениет бәйгесінде ілгері кеткен жұртқа жетудің қамын қылып жатыр. Мәдениеттің негізі – білім. Білімге тіл арқылы жетеді. Білімді жұрттың тілі бай болады» [5], – деп сапалы білім алудың ең маңызды тетігі тілді дамытуда жатқанын атап көрсетіп кеткен еді.

Ал академик-жазушы М. Әуезов рухани тәуелсіздіктің негізі тілдің қоғамдық қатынастағы кең қолданысында екенін ерте түсініп, Алаш азаматтарының игілікті істерін әрі қарай жалғастырды. Өзінің «жасқа жас» кезінің өзінде-ақ ана тілінің қамын жеп, оның болашағына алаң болып, «ойға кәрінің» сөзін айтты. Сол заманның тынысын, қазақ ұлтының тұрмысы мен тіршілігін, мәдениеті мен әдебиетін жандүниесімен терең сезінген ол, жиырма жасының өзінде-ақ 1917 жылы қазақ тілінің тағдырына алаң болып, сол кездегі қазақ қоғамында араб пен орыс жазуының қатар қолданылып жүруіне байланысты «Қайсысын қолданамыз» деген мақала жазса, 1918 жылы өзінің редакторлығымен Семейде шығып тұрған «Абай» журналының №7 санында «Ғылым тілі» атты мазмұнды да көлемді тағы бір мақала жариялап, қазақ зиялыларын ашық пікірталасқа шақырған еді [6].

Еліміз бойынша «Қазақстандағы тілдерді дамытудың 2000-2010 жылдарға арналған бағдарламасы» аясында көптеген жұмыс атқарылды. Мәселен, тәуелсіздік алған жылдардан бері қарай мыңға тарта қазақ мектебінің ашылуы, тіліміздің қоғамдық-саяси өмірдің бірқатар саласында қолданыс табуы, орыстілді білім ошақтарында қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде оқытылып-үйретілуі, еліміздің бас ордасы Астана мен Алматыда және облыс орталықтарында қазақстандық өзге тілді ұлт өкілдері мен өз ана тілін жетік білмейтін

қандастарымызға мемлекеттік тілді оқытып-үйрететін оқу-әдістемелік орталықтардың ашылуы мемлекеттік тілді дамытуға айтарлықтай серпін әкелді. Бұған мемлекет тарапынан жасалған қаржылай қамқорлық та жәрдемін тигізді. Сондай-ақ тәуелсіздігіміздің алғашқы жылдары мен бүгінге дейінгі уақыт аралығында мемлекеттік тілдің сан салалы қоғамдық-әлеуметтік қарым-қатынас қызметін кеңейту, оны оқытып-үйретудің бағдарламаларын жетілдіру мақсатында оқулықтар, оқу-әдістемелік құралдар, сөздіктер, бағдарламалар еліміз бойынша жеткілікті мөлшерде дайындалғандығына байланысты қазақстандық өз гетілді азаматтардың мемлекеттік тілді үйренуіне толықтай жағдай жасалды. Әсіресе мемлекеттік қызметкерлердің мемлекеттік тілді біліп, қолдануларына аса мән беріліп, ересектерге мемлекеттік тілді тегін оқытып-үйрететін орталықтар, арнайы курстар еліміздің барлық мемлекеттік мекемелерінде ашылып, қызмет көрсете бастады. Оларды қазіргі заман талабы мен қоғам сұранысына лайықтау жұмыстары әлі жалғасуда. Дегенмен «Қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесін іске асырушылар мен билік жүйесінің арақатынасын бірізділікке салу, қазақ тілінің мәртебесін көтеру өз шешімін әлі күтуде» [7, 154-б.]. Еліміздің мемлекеттік тілі бойынша қордаланып қалған көптеген мәселесін оның ішкі-сыртқы саясатына сәйкес дұрыс шешу үшін әлі ауқымды да маңызды біраз жұмыс атқарылуы тиіс.

Бүгінгі күні қазақ тілінің даму жайы мемлекеттік мүдделермен астаспай жатса да, ұлт жанашырларының жанын ауыртар өзекті мәселесіне айналды. Осы ретте қазіргі кездегі стратегиялық маңызды мәселелердің бірі – мемлекеттік тілдің ел өміріндегі сан салалы ресми қарым-қатынастардағы қолданылу аясын кеңейту мен дамыту болып отыр.

Қазақстан қоғамы 2009 жылы 22 қыркүйекте «Тілдер туралы» Заңының қабылданғанына 20 жыл толуын атап өтті. Осы уақыт аралығында қазақстандық азаматтардың мемлекеттік тілді үйреніп-білуі қажет деген талап бірде күшейіп, бірде әлсіреп кетіп отырды. Оған «аса лауазымды тұлғаның» түрлі ұстанымы себеп болған еді. Түк істелмеді деп ауызды қу шөппен сүрткен дұрыс болмас, қалай дегенмен еліміздегі тілдерді дамытудың он жыл мерзімге арналған бағдарламасы аясында осы бағытта біраз жұмыс атқарылды. Қазіргі уақытта «Тілдерді қолдану

мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» әзірленіп, қоғамға ұсынылды. Тіл мәселесі ұлт руханиятының алтын қазығы болғандықтан, бұл бағдарламаға қазақ қоғамы ерекше маңыз беріп, мемлекеттік тіл саясатының келесі он жылдығы тіліміздің болашақ дамуына қолайлы жағдай туғызады деген үмітте.

Тәуелсіздік жылдарында қазақ мектептері санының артуын ұлт руханиятының үлкен жетістігі деп бағалауымыз керек. Дегенмен қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі мәдени-әдеби, саяси-әлеуметтік, ғылыми-ақпараттық қызметін жақсарту мен кеңейту, қоғамдық қызметі мен қолданбалылық жағын жетекші орынға шығару мәселесіне байланысты «Мемлекеттік тіл туралы» Заң қабылдануы қажет екенін бүгінгі өмір шындығы көрсетіп отыр. 2011-2020 жылдарға арналатын тіл туралы мемлекеттік бағдарлама осы мақсатқа орай, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласындағы қызметін жетілдіруге барынша жағдай жасайды деп күтілуде. Осы бағыттағы қоғамдық түрлі пікірлерді зерделеп пайымдасақ, ешқандай себепсіз қанша рет кейінге шегергенмен, әйтеуір бір күні «Мемлекеттік тіл туралы» Заң да қабылданатынына сеніміміз мол.

Бұл істе, ең алдымен, қазақ мүддесін көздеген қоғамдық ұйымдардың бірқатар жаңашыл бастамасы тіл саясатында, соның ішінде мемлекеттік тіліміздің қоғамдық өмірімізде кең көлемде жүзеге асуына зор серпіліс туғызып келеді. Оған бірнеше нақты дәлелдер бар. Осы ретте мемлекеттік тілдің толғақты талай мәселесін дұрыс шешу үшін Мемлекеттік тілді дамыту институты сияқты, т.б. мекемелер тарапынан ауқымды іс-шаралар қолға алынып жатқанын ұмытуға болмайды.

Қалай дегенмен тіліміздің жай-күйі мемлекеттік тілге қатысты заңдар мен заңнамаларға тікелей байланысты. Себебі тіліміздің қоғамдық өмірден өзіне тиесілі орнын алуы үшін, алдымен, оның нормативтік-құқықтық жақтан толық қамтамасыз етілуі қажет. Еліміздің «Ата Заңы» мен «Тілдер туралы» Заңына сәйкес мемлекеттік тіліміздің мемлекеттік және қоғамдық үдерістердегі алатын орны мен рөлін нақты белгілеп, оны жүзеге асырып жатқандаймыз. Шын мәнісінде, жоғарыда аталған басты құжаттарымыздың өзінде мемлекеттік тіліміздің мәртебесі, қай бапта болсын, «Орыс тілі рес-

ми түрде қазақ тілімен тең қолданылады» немесе «Мемлекеттік тілде және орыс тілінде қамтамасыз етіледі» деп айқындалған. Бұл болса, мемлекеттік тілдің қолданылуы мен дамуына едәуір қиындық келтіріп келе жатқаны жасырын емес. Осыдан барып, кез келген мекеме, ұйымдарда мемлекеттік тілді қоя тұрып, үйреншікті тілде барлық құжатты толтырып, іс барысында тек орысша ғана қарым-қатынас жасау жалғасуда.

Дегенмен тәуелсіздік жылдары мемлекеттік, мемлекеттік емес мекемелер мен түрлі ұйымдардың атауларын мемлекеттік тілде жазуды және жер-су атауларының қазақ тілінде болуын талап ететін біраз қаулылар жарық көрді. Бүгінгі таңда мемлекеттік тілге қатысты атқарылып жатқан жұмыстардың дені соларға негізделіп жүргізіліп жатыр. Мемлекеттік тілдің қазіргі жай-күйімен санассақ, оның қоғамдық қарым-қатынастық қызметін нығайту мен кеңейту мақсатында әлі де бірқатар шараларды қолға алу қажет екені туындап отыр.

Расында да мемлекеттік тілдің шын мәніндегі қолданысының нақты көрінетін жері – мемлекеттік басқару орындары мен мемлекеттік мекемелер, заң шығару органдары мен халықаралық қызмет, сан алуан шетелдермен дипломатиялық қатынастар. Бұл мәселе тәуелсіздігіміздің алғашқы жылдарынан бері қазақ қоғамын қатты толғандырып келеді.

Қазіргі уақытта еліміз бойынша мемлекеттік тілді еркін меңгергендерді жұмысқа тарту жөніндегі жұмыстар мемлекеттік деңгейде қаралуы қажет екеніне байланысты қазақ қоғамының талап-тілегі барған сайын күшейе түсуде.

Мемлекеттік тіл саясатын жеделдете іске асырудың бір жолы – оған деген қоғам мүшелерінің қажеттілігін туғызу болып табылады. Қоғамдағы қай қызмет саласында болсын мемлекеттік тілді жетік меңгерген мамандар қызмет етсе, олар қарапайым халыққа үлгі-өнеге болады. Себебі халқымыз (қазақ қоғамы) өзінен үлкен адамды сыйлағандай, қолында билігі бар, мансабы жоғары адамдарды да қадір тұтқан. Оларды ел бастайтын серке, ел көсемі деп санаған. Олардың іс-әрекетін, әдет-қылықтарын өздері ғана үлгі тұтып қоймай, ұрпақтарына да өнеге еткен. Сондықтан да қазақ тілін білетін қай маман болсын, олардың бойында мемлекетшілдік

немесе ұлттық рух болуы қажет-ақ. Ондай рух, әлбетте, өз ана тіліне деген іңкәр сезім, шынайы махаббат арқылы қалыптасады.

Ұлттың жан дүниесін терең түсінетін мемлекеттік қызметкерде отаншылдық сана-сезім жоғары болады. Сондай жандар елімізді кемел келешекке жетелейді. «Мемлекеттік тіл – менің тілім» деген сана-сезімі бар мемлекеттік қызметкер ғана тіліміздің абыройы мен беделін көтеріп, елге барынша адал қызмет атқара алады. Демек, ең алдымен, басты жауапкершілік мемлекеттік қызметкерлер мен билік басындағы азаматтарға жүктелуі тиіс.

Қазақ тілі еліміздің мемлекеттік тілі болғандықтан, барлық қазақстандықтар оны тек үйреніп қана қоймай, терең меңгерулері де керек. Бұл орайда да мемлекеттік мекемелерде қызмет ететіндер, әсіресе сол мекемелердің тұтқасын ұстап отырған дөкей басшылар мемлекеттік тілді жетік меңгерген болса, басқаларға үлгі-өнеге болып, тағылым беретіні анық. Сондықтан мемлекеттік қызметке тұратындарды мемлекеттік тілді терең білетінін ескере отырып қабылдау керек дегенді қазақ тіліне жанашыр тұлғалар көптен бері айтып та, талап етіп те келеді. Осы шартты қатаң сақтай отырып, қазақстандық қарымды да қабілетті жастарды мемлекеттік іске тартсақ, олар ресми және кеңсе ісқағаздарын мемлекеттік тілде жазып немесе мемлекеттік тілде жүргізуге сеп болып, тілімізді дамытуға өз іс-әрекетімен үлес қосары сөзсіз. Ондай мемлекеттік қызметкерлер сол әрекетімен басқалардың мемлекеттік тілді оқып-

үйренуіне, меңгеруіне деген қызығушылығы мен қажеттілігін туындатады.

Мойындау керек, мемлекеттік тілді мемлекет шенеуніктері толық меңгермейінше, тіліміздің қоғамдық қызметін қарыштатып алға бастыра алмаймыз. Себебі тәуелсіздігіміз бен елдігімізді сақтаудың бір тұтқасы мемлекеттік қызметкерлердің білім-біліктілігіне, олардың отаншылдық сана-сезіміне, айналып келгенде, отаншылдықты қалыптастыратын өз ана тілін – еліміздің мемлекеттік тілі болып отырған қазақ тілін олардың жетік білуіне байланысты. Сол себептен мемлекеттік маңызы жоғары қызметтік лауазымдар мен орындарға қазақ тілін терең меңгерген кадрларды тарту бүгінгі күннің басты мәселесі болуға тиіс.

Әдебиеттер

- 1 Қазақстан Республикасының «Тіл туралы» Заңы. – Астана. – 11 шілде 1997 жыл.
- 2 Назарбаев Н.Ә. Президенттің 2006 жыл 30 мамырдағы № 127 Жарлығы. – Астана, 2006.
- 3 Дулатов М. Таңдамалы шығармалар жинағы. – Алматы, 1998.
- 4 Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы. Алматы: Ана тілі, 1992.
- 5 Досмұхамедұлы Х. Таңдамалы. Алматы, 2003.
- 6 Әуезов М. Жиырма томдық шығармалар жинағы. XX том. – Алматы: Жазушы, 1985.
- 7 Қозыбаев М. Киелі тәуелсіздік. – Алматы: Баспалар үйі, 2009.

Б.Ж. Исхан

Роль казахского языка как государственного в общественно-социальной сфере современности

В статье говорится о роли казахского языка в системе национальных ценностей, его тесной связи с историей нации, сегодняшнем его состоянии как государственного языка независимого государства. Автор рассматривает работы по изучению проблем государственного языка с начала обретения Казахстаном независимости до сегодняшнего дня.

Ключевые слова: государственный язык, общественное отношение, история нации.

B.Zh. Iskhan

Role of kazakh as the state language in today's public-social fields

In the article the role of the Kazakh language in the system of national values, his close connection with the history of the nation, the current development as the official language of the independent state, the use of social relations, as well of the complex problems in this area are considered. The author considers works on studying of problems of a state language since the beginning of finding of independence by Kazakhstan till today.

Keywords: state language, public relation, nation history.